šios gyvenvietės užimamą teritoriją. Tuo tikslu įvairiose vietose, šalia dabar apibrėžtos gyvenvietės teritorijos, buvo ištirti 1×1 m dydžio 8 šurfai. Iš viso 32 m² plotas.

Į V nuo gyvenvietės teritorijos buvo ištirti 5 šurfai (Nr. 1, 2, 3, 5, 6). Šurfuose Nr. 1, 2, 5 po armeniu ir suplautos žemės sluoksniais 35–60 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptiktas 15–45 cm storio kultūrinis sluoksnis. Jame rasta lipdytų grublėtu paviršiumi puodų šukių. Aptiktasis kultūrinis sluoksnis datuojamas viduriniuoju geležies amžiumi.

Toliau į R nuo gyvenvietės teritorijos tirtas šurfas Nr. 4, tačiau jame kultūrinio sluoksnio nerasta. Neaptikta jo ir šurfuose Nr. 7 ir 8 – ties gyvenvietės P riba.

Taigi kultūrinis sluoksnis aptiktas tik kai kuriuose šurfuose į V nuo dabar apibrėžtos senovės gyvenvietės dalies, ta kryptimi gyvenvietės teritoriją galima praplėsti, o R ir P dalyje sumažinti.

Jonas STANKUS

Exploration of Lavariškės ancient settlement

In 1998 and 1999, LIH explored Lavariškės (Trakai district) ancient settlement. The area of 153 m² was explored. The results of the exploration show that the pits, postholes, hearths, rusticated pottery, spindles found belong to the settlement dating from the second half of the 1st century. Based on the results of the exploration in 1999, when the habitation zone of the settlement to the west from the present settlement was explored, Lavariškės settlement should be broadened to the west.

Jonas STANKUS

UKMERGĖS PILIAKALNIO PAPĖDĖS TYRINĖJIMAI 1998 M.

KVAD užsakymu pagal patvirtintą programą 1998 m. rugpjūčio mėn. vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Ukmergės piliakalnio (AR 1265) papėdėje. Jų tikslas – nustatyti čia esančio kultūrinio sluoksnio intensyvumą ir chronologiją, patikslinti piliakalnio teritoriją.

Apie šį piliakalnį yra pateikta duomenų ir anksčiau. P. Tarasenka savo darbe (žr. *Lietuvos archeologijos medžiaga*, Kaunas, 1928, p. 262) nurodė, kad Vilkmergės mieste ant Šventosios kranto yra apvalus 40 sieksnių aukščio piliakalnis. Kaip respublikinės reikšmės archeologijos paminklas jis įtrauktas į „Kultūros paminklų sąvadą" (V., 1973, p. 194). Platesnių duomenų apie šį piliakalnį pateikė A. Tautavičius (žr. *LAA*, V., 1975, t. 2, p. 171), kur nurodė piliakalnio šlaitų, pylimo aukščius, jo aikštelės formą ir dydį.

Tyrinėjimų metu ištirti 8 šurfai, iš viso 28 m² plotas: 6 šurfai po 2×2 m ir 2 šurfai po 1×2 m. Kai kurie šurfai (Nr.1–4) tirti nuosavose žemės sklypų valdose, prieš tai gavus valdų savininkų sutikimą. Vieno iš pastarųjų 2 šurfų dydis priklausė nuo savininko valios.

Piliakalnio V, PV dalyse ištirti 4 šurfai (Nr.1–4). Šurfas Nr. 1 (2×2 m dydžio) tirtas žemės valdoje, esančioje Utenos g. ir pažymėta Nr. 14. Jis kastas 2 m į Š nuo medinio namo. Jį kasant, aptikta įvairių buitinių atliekų, o 25–30 cm gylyje - gelžbetoninės sijos dalis ir metalo drožlių. Pastarosios, matyt, čia buvusių (iki 1958 m.) dirbtuvių atliekos. Šurfe kultūrinio sluoksnio nerasta.

Šurfas Nr. 2 (2×2 m dydžio) kastas toje pačioje žemės valdoje 3 m į P nuo namo. Jame 33–42 cm gylyje, po viršutiniu 20 cm storio ir 13–22 cm suplautu sluoksniais, pasimatė juoda žemė. Joje rasta įvairios formos žiestų puodų šukių. 45 cm gylyje aptikta visiškai sutrešusi pjauta 16–17 cm pločio ir 3–3,2 cm storio lenta. Šio juodos žemės kultūrinio sluoksnio storis 25–37 cm. Pagal keramiką jį galima skirti XVII a. pab. – XVIII a.

Šurfas Nr. 3 (1×2 m dydžio) kastas žemės valdoje, pažymėtoje Utenos g. Nr. 16. Jis kastas daržo tako zonoje, sklypo P pakraštyje. Čia, po viršutiniu dirvos sluoksniu, 30–35 cm gylyje, pasimatė akmenų grindinys, kuris nusitęsė už šurfo ribų į kitą žemės valdą, pažymėtą Paupio g. Nr. 4. Valdos savininkė pasakojo, kad Nepriklausomos Lietuvos laikais žemės valdų išdėstymas buvo kitoks. Jos sklypo P dalis priklausė Paupio g. Nr. 4 gyvenusiam žydų tautybės savininkui. Jo kiemas buvo grįstas akmenimis. Taigi šurfe rastasis akmenų grindinys ir bus minėtojo grįsto kiemo dalis. Be to, šurfe žemė perkasta anksčiau kasant griovį kanalizacijos trasai. Kultūrinio sluoksnio čia neaptikta.

Šurfas Nr. 4 (2×2 m dydžio) kastas žemės valdoje, esančioje Paupio g. Nr. 4 daržo zonoje. Po daržo žemės sluoksniu, 35 cm gylyje, pasimatė

permaišytas su statybinėmis atliekomis (gelsvomis ir raudonomis pusplytėmis, kalkių tinko gabalais) sluoksnis. Jis apie 25–27 cm storio ir susidarė paskleidus griuvenas. Nykstant griuvenų sluoksniui, pasimatė plytų sienelės liekanos – 1 vertikali ir 3 horizontalios (per plytų plotį) geltonų plytų eilės. Tai, matyt, vidinės sienos likučiai.

60 cm gylyje atsidengė įžemis – molis, kartu ir pamatų likučiai. Jie krauti iš akmenų, o pastarieji jungti kalkių skiediniu. Pamatų plotis 50 cm. Jie 60 cm įleisti į įžemį – molį.

Šurfas Nr. 5 (1×2 m dydžio) kastas P piliakalnio papėdės dalyje už 3 m į V nuo laiptų į piliakalnį, tarp asfaltuotos Paupio g. ir tvoros, esančios prie žemės valdos Paupio g. Nr. 6. Visame šurfo plote, 45 cm gylyje, pasimatė anksčiau čia buvęs šaligatvis – betoninės plokštės. Kadangi šurfo į šonus niekur nebuvo galima plėsti, minėtosios plokštės neardytos ir šurfo tyrinėjimas užbaigtas.

Šurfai Nr. 6–8 (2×2 m dydžio kiekvienas) kasti piliakalnio papėdės R dalyje, kampe tarp Paupio ir Piliakalnio gatvių. Tirtoje vietoje anksčiau yra buvęs daržas. Juodos žemės sluoksnis čia siekia 22–27 cm. Po juo 25–32 cm smėlio ir šviesiai pilkos permaišytos žemės sluoksnis. Jame rasta XX a. buitinių atliekų. Po šiuo sluoksniu šurfe Nr. 7, kurio gylis 50 cm, pasimatė akmenų grindinio likučiai, o po juo žvyras, smėlis. Kultūrinio sluoksnio šioje piliakalnio papėdės dalyje nerasta.

Įvairiose piliakalnio papėdės dalyse ištyrus 28 m^2 plotą, tik V jos dalyje (šurfas Nr. 2) rastas 25–37 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII a. pab. – XVIII a.

Jonas STANKUS

Exploration of the foot of Ukmergė Hill-fort in 1998

In 1998, at the foot of Ukmergė Hill-fort, archaeologists looked for a habitation zone, which could be related with the period of the existence of the hill-fort. During the explorations no early habitation zones were found at the foot of Ukmergė Hill-fort, at the western foot of the hill-fort, the habitation zone dating from the 17-18th century was found.

Valdas STEPONAITIS

BAKŠIŲ SENOVĖS GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. LNM tęsė Bakšių (Alytuje) senovės gyvenvietės tyrinėjimus, 1992 m. pradėtus LII (žr. *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 57–59). 1994–1996 m. gyvenvietę tyrinėjo LNM (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 53–56; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 103–106).

1998 m. tyrinėjimų metu ištirtas 242 m² plotas Nr. 20 ŠR gyvenvietės dalyje. Šioje gyvenvietės dalyje intensyvaus gyvenvietės sluoksnio nebūta, nerasta gyvenvietės pastatų su židiniais. Armenyje aptikta tik keliasdešimt brūkšniuotosios, grublėtos, lygios keramikos šukių, 20 įvairaus dydžio šlako gabalėlių, 2 akmeniniai rutulio formos trintuvai, molinio vamzdelio, kuriuo perduodamas oras į krosnelę „sopla“, fragmentas; viena jo pusė išilgai išgaubta, kitos pusės dalis apsilydžiusi, vidinės pusės skersmuo apie 4 cm. Po armeniu beveik visame plote atsidengia įžemis, kuriame užfiksuotos 4 stulpavietės ir 7 duobės. Tik ploto PV kampe išliko iki 5 cm storio kultūrinio sluoksnio liekanos. Stulpavietės 30–40 cm skersmens, 15–43 cm gylio, beveik stačiomis sienelėmis. Iš ūkinės paskirties duobių išsiskyrė duobės Nr. 78 ir 79. Duobė Nr. 78 buvo 83×88 cm dydžio, plokščio pusapskritimio formos, 24 cm gylio, dvisluoksnė, užpildyta anglinga tamsiai juoda ir pilka žeme. Joje rasta akmeninio galąstuvo fragmentas, 10 grublėtu, 9 brūkšniuotu, 2 lygiu paviršiumi šukės ir 3 smulkios šukelės juodu gludintu paviršiumi. Duobė išsiskiria kaulų gausumu. Iš viso surinkta 129 kaulų ir jų fragmentų (dauguma suskaldyti), taip pat nemažas kiekis žuvų žvynų bei kaulų. Duobė Nr. 79 buvo 87×90 cm dydžio, 87 cm gylio, keliasluoksnė, tačiau vienalaikė. Viršutiniame sluoksnyje rasta daugiau angliukų, šukių ir kaulų. Visoje duobėje daugiausia grublėtos keramikos (81 stambesnis fragmentas), keliolika brūkšniuotu ir lygiu paviršiumi šukių bei 1 dalis puoduko nulygintu paviršiumi. Puodukas 92 mm aukščio, su ryškia briaunele ties peteliais, molio masė tvirta, su labai nežymia smulkių akmenukų priemaiša. Duobė išsiskyrė ir gludintos keramikos gausumu. Joje surinktos 55 juodos gludintos keramikos šukelės, be to, 122 vnt. gyvulių kaulų ir žuvų žvynų bei kaulų. Gyvenvietėje rasti 399 radiniai, kurių absoliučią daugumą sudaro keramika